

ефективності її розвитку. Проте проблемою залишається бюджетна підтримка складників інфраструктури села, особливо медичних (лікувальних) закладів, закладів культури та спорту. Тому пропонується створити спеціальний фонд соціально-інфраструктурного розвитку із залученням фінансово-інвестиційних ресурсів сільських громад, інших місцевих ресурсів. Це сприятиме також удосконаленню управління сільськими територіями, посилення контролю з боку органів сільського самоврядування за освоєнням бюджетних коштів та інших інвестицій у соціально-інфраструктурній сфері.

Література:

1. Ігнатенко М.М. Соціально-економічний розвиток сільських територій: Монографія. - Херсон: Айлант, 2010. - 238 с.

2. Україна–2010: Стат. збірник / Державна служба статистики України: За ред. О.Г. Осауленка. – К., 2011. – 27 с.

Рецензент – д.е.н., професор Мармуль Л. О.

УДК 330.154:338.43

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ

***Скрипник С. В., к.е.н., доцент, Шепель І. В., к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрний університет***

Досліджено конкурентне середовище сільськогосподарських підприємств, визначені фактори його впливу в умовах розвитку ринкової економіки та інтеграції України до ЄС. Проведено незалежне вибіркове опитування керівників та спеціалістів аграрних підприємств та дана належна їм оцінка.

Investigated the competitive environment farms identified factors of its influence in the emerging market economy and Ukraine's integration into the EU. An independent sample survey of executives and specialists of agricultural enterprises and given their proper evaluation.

Постановка проблеми. Сучасна аграрна економіка являє собою складний організм, що складається з величезної кількості різноманітних виробничих, комерційних, фінансових і інформаційних структур, які взаємодіють в умовах складної системи організаційно-правових норм бізнесу, і поєднуються єдиним поняттям – аграрний ринок. Конкурентне середовище здійснює перманентний вплив на поведінку суб'єктів аграрного ринку, що, в свою чергу, викликає різновекторну реакцію конкурентного середовища на зміни ринкової ситуації: види, прийоми, методи конкурентної боротьби, ступінь адаптивності підприємницької діяльності, формування попиту та пропозиції, їх динаміку та еластичність. В сучасних умовах, коли це відбувається дуже швидкими темпами, доцільно визначити та здійснити оцінку конкурентоспроможності регіону, як середовища функціонування аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відзначимо, що проблеми забезпечення конкурентоспроможності аграрного виробництва, продовольчої продукції досліджувалися у працях видатних українських економістів – аграрників: Я.Б. Базилюка, І. З. Должанського, Т. О. Загорної, С.М. Кваші, Л.С. Кобиляцького, П.Т. Саблука, П.М. Макаренка, М.Й. Маліка, Л.О. Мармуль, В.Я. Мессель-Веселяка, Е. В. Попова, Х.А. Фасхиева та інших. Разом з тим, окремі проблеми досліджень щодо оцінки і розробки меха-

нізму підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств на рівні регіону потребують подальшого вивчення.

Постановка завдання. Проблема конкурентоспроможності є визначальною в промисловому та аграрному розвитку країн світу. Метою написання статті є дослідження конкурентного середовища аграрних регіонів України, його впливу на ефективність економіки аграрних підприємств. Тому доцільно проаналізувати фактори, що впливають на формування ринкового середовища, визначити проблеми в даній сфері та можливі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із головних завдань, що стоять перед господарюючими суб'єктами в ринковій економіці АПВ, є забезпечення їх конкурентоспроможності. Першочерговим етапом розробки заходів, направлених на підвищення конкурентоспроможності, є оцінка її поточного рівня. Результати оцінки конкурентоспроможності є підставою для аналізу причин несприятливих тенденцій в її рівні і динаміці, а також при обробці коригуючих заходів, у формуванні конкурентної стратегії сільськогосподарського підприємства. В узагальнюючому показнику конкурентоспроможності будь-якого аграрного підприємства відображаються підсумки роботи практично всіх його служб і підрозділів (тобто характеризується стан його внутрішнього середовища), а також реакція його менеджменту та маркетингу на зміну зовнішніх факторів взаємодії. При цьому особливо важливою є здатність керівництва підприємства оперативно і адекватно реагувати на зміни в поведінці споживачів, їх смаків і вподобань та проводити на виробництві відповідні перетворення і реформи [1].

На думку Х.А.Фасхієва та О.В.Попової, висока конкурентоспроможність будь-якого підприємства обумовлюється наявністю наступних трьох ознак: 1) споживачі задоволені і готові придбати повторно продукцію цього виробника (споживачі повертаються, а товари - ні); 2) суспільство, акціонери, партнери не мають претензій до виробника; 3) працівники пишаються своєю участю в діяльності підприємства, а сторонні вважають за честь тут працювати [3].

Майже всім цим ознакам відповідають, наприклад, агрофірма "Білозерський", ЗАТ "Молочний завод "Родич", що випускають відповідно, плодовоовочеву та молочну продукцію під торговою маркою "Білозерський", "Веселий пастушок". Споживачі відзначають високу якість продукції даних виробників, в силу чого вона користується великим попитом. В свою чергу, акціонери ЗАТ "Молочний завод "Родич" задоволені тим, що вони є власниками акцій саме цього підприємства, яке щороку (на відміну від більшості інших) забезпечує їм солідні додаткові надходження. Працівники підприємства дорожать своєю роботою, оскільки мало хто з роботодавців м. Херсона та приміських господарств сплачує заробітну плату такого розміру. Із задоволенням здають свою сировину на підприємство і постачальники, бо найвищі в регіоні ціни за неї платять тільки вказані підприємства.

Практика проведення консалтингових проектів на російських підприємствах показала, що трьома головними складовими конкурентноздатності підприємства є: ефективна система управління підприємством; ефективна система управління якості; корпоративна інформаційна система [2]. Прийнятність даних досліджень і для української економіки пояснюється ідентичніс-

ттю умов зовнішнього і внутрішнього середовища суб'єктів діяльності. Загальновідомо, що при правильній організації успішною може бути будь-яка діяльність. Практика має чимало прикладів, коли прихід на «занепадаючи» підприємство талановитого керівника виводив його з кризового стану на передові позиції. В умовах насиченості продовольчого ринку та конкуренції споживачі здійснюють свій вибір на користь більш якісної з їх точки зору продукції. Тому конкурентоспроможність підприємства і популярність його продукції серед споживачів будуть залежати від точності відповідності якості продукції існуючим і невиявленим запитам споживачів.

В умовах інтеграції української економіки до європейського і світового співтовариства, вступу України до СОТ постає питання оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств не тільки на внутрішньому, а й на зовнішньому ринках. Г.Скудар визначає критерієм оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств на зовнішньому ринку одержання згоди провідних міжнародних фірм не тільки купувати у підприємства продукцію, а й активно співробітничати з ним на взаємовигідних партнерських умовах. Саме так формується сучасний потенціал сільськогосподарського підприємства і підвищуються його конкурентні можливості. Саме наявність таких можливостей, їх розвиток "по горизонталі" і якісні характеристики "по вертикалі" створюють новий рівень конкурентоспроможності підприємства, який у стратегічному плані і забезпечує необхідні, реальні та важливі передумови для стабільної роботи на рівні Європейських та світових стандартів.

Різні дослідники по-різному визначають фактори, що формують конкурентоспроможність суб'єктів аграрної діяльності. Одні пов'язують її з ресурсами, зовнішньою конкуренцією, попитом, міжгалузевими зв'язками. Підкреслюється роль внутрішньофірмового менеджменту, маркетингу, стратегії поведінки ("якість фірми"), і мікроекономічного середовища ("якість підприємницького середовища") [1]. Інші фахівці до них відносять стратегію підприємства, наявність та обсяги матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, інноваційний потенціал, частку ринку, ефективність управління [2].

На нашу думку, узагальнюючими факторами, що формують високу конкурентоспроможність аграрних підприємств на підставі конкурентних переваг вважаються: переваги його продукції над продукцією конкурентів; нижчі витрати і, відповідно, ціни; переваги над конкурентами щодо рівня управління маркетингом - швидкість реагування на зміни попиту, вихід на ринок з новою продукцією і доставка споживачеві. На конкурентоспроможність аграрних та підприємств з перероблення сільськогосподарської продукції додатково впливають: природно-кліматичні умови, диспаритет цін, економічна політика держави щодо даної галузі тощо.

Інтегровані підприємницькі структури в аграрній сфері є важливим засобом організації мереж постачання продовольства. Застосовуючи зарубіжний досвід маркетингових асоціацій, можна систематизувати потоки сільськогосподарської продукції, спрямовані на окремі маркетингові сегменти, та збільшити прибутки вітчизняних товаровиробників. Процеси лібералізації світового ринку можуть не забезпечувати умов досконалої конкуренції. Коли державні торговельні агенції ліквідуються згідно реформ структурного вре-

гулювання, вони в окремих випадках замінюються приватними монополіями, які перешкоджають створенню умов конкурентного середовища і досягненню суспільних цілей. При цьому ринкова сила може бути навіть більшою, ніж за умов державної торгівлі. Значення структурної політики для забезпечення економічного росту та належних конкурентних позицій аграрних підприємств наразі недооцінюється. Для визначення оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств нами було здійснено незалежне опитування сільськогосподарських підприємств Херсонської області, його результати наведені у табл. 1.

Таблиця 1

Ранги чинників конкурентоспроможності аграрних підприємств*

Чинники	За даними вибіркового опитування керівників та спеціалістів	
	господарських товариств (n=221)	приватних підприємств (n=62)
Фінансове становище підприємств	1	1
Забезпеченість стратегічними ресурсами	2	3
Залучення до ефективних ланцюгів постачання	4	4
Система управління якістю	3	2
Диверсифікація	13	14
Формування інноваційної культури управління	15	12
Наукове забезпечення	6	5
Макроекономічні чинники	11	13
Ефективна структурна політика	12	9
Зовнішньоекономічні чинники	10	11
Спроможність адаптуватися до динамічної ринкової кон'юнктури	5	7
Система управління ризиком	14	15
Форми підприємництва	16	17
Механізми державної підтримки	9	6
Залучення іноземних інвестицій	7	8
Розвиток спільних підприємств	17	16
Маркетингова стратегія	8	10

* За даними вибіркового обстеження, проведеного авторами у Херсонській області

Пріоритетними напрямками підвищення рівня конкурентоспроможності, нами вважаються такі: зміцнення фінансового становища, забезпечення стратегічними ресурсами, вдосконалення системи управління якістю, залучення аграрних підприємств до ефективних ланцюгів постачання продовольства. Вважаємо, що система управління конкурентоспроможністю підприємств агропромислового комплексу повинна стимулювати формування інституцій галузевого спрямування, у функції яких можуть входити забезпечення виробників інформацією про кон'юнктуру вітчизняного та світового ринків, координація науково-дослідної роботи, спрямована на підвищення ефективності окремих функцій маркетингової діяльності, заохочення участі суб'єктів ринкових відносин у програмах розвитку експорту, а також фінансово-кредитна підтримка підприємницьких структур.

Висновки. Для оцінки конкуренції в аграрній галузі застосовують різні методики. Конкуренентоспроможність об'єкта визначається стосовно конкретного продовольчого ринку, або до конкретної групи споживачів, сформованої по відповідних ознаках стратегічної сегментації ринку. В умовах ринкової економіки конкурентоспроможність характеризує ступінь розвитку суспільства. Чим вищою є конкурентоспроможність економіки країни в цілому, тим вищий життєвий рівень населення у цій країні.

Література:

1. Базилюк Я.Б. Конкуренентоспроможність національної економіки: сутність та умови забезпечення / Я.Б. Базилюк // Адміністрація Президента України; Національний ін-т стратегічних досліджень. - К. - 2002. – С. 124.

2. Гринько Т. В. Механізм формування конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на міжнародних ринках: [монографія] / Т. В. Гринько. – Кривий Ріг : Видавн. Дім, 2005. – 322 с.

3. Фасхiev X. A. Как измерить конкурентоспособность предприятия? / X.A. Фасхiev, E. B. Попова // Маркетинг в России и за рубежом. 2003 - № 4 (36). – С. 15.

Рецензент – к.е.н., професор Аранчій В.І.

УДК 631.11:330.341.1

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОС- ПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ НА ОСНОВІ ЇХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Слинчук К. П., аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

У статті висвітлено ефективність переходу суб'єктів господарювання на інноваційну модель розвитку для досягнення лідируючих позицій на ринку. Обґрунтовано необхідність використання науково-технічних розробок для покращення якості та конкурентних переваг агропродукції.

The article highlights the effectiveness of transition of an innovative model of development to achieve a leading position in the market. The necessity of scientific and technological developments to improve the quality and the competitive advantages for agriculture.

Постановка проблеми. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств це комплексне та багатогранне поняття. Ефективна діяльність суб'єктів господарювання багато в чому залежить від конкурентоспроможності продукції. Проблема забезпечення конкурентоспроможністю підприємства як на рівні регіону, так і країни в цілому все більше залежить від інноваційного розвитку підприємств. Сьогодні однією з ключових проблем є перехід аграрних підприємств на інтенсивну модель розвитку, завдяки інтеграції у виробництво досягнень науково-технічного прогресу та інноваційних розробок.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідження проблеми підвищення конкурентоспроможності на основі інноваційного розвитку, присвячені надбання багатьох вчених-економістів. Зокрема, розгляд даного питання знайшло відображення в працях М. С. Віткова, О. Д. Гудзинського, І. З. Должанського, Т. О. Загорної, М. Й. Маліка, Л. П. Полозенка, В. С. Савчука, Л. К. Сідько, Р. А. Фатхудинова, М. А. Хвесика, О. Г. Шпикуляка та інших. Однак, існує необхідність більш детального дослідження впливу ін-